

Koninklijke Landmacht

De Onderofficier

VAKBLAD VOOR DE ONDEROFFICIER • JAARGANG 57 • JUNI 2015

Adaptatie op weg naar huis

Beleidsvisie onderofficier; ook voor u

Rusland toont nieuw materieel

UITNEMENBAAR KATERN
BELEIDSVISIE OP DE
ONDEROFFICIER

Colofon

De Onderofficier, een uitgave van de
Commandant Landstrijdkrachten.
Verschijnt 10 x per jaar.

REDACTIE

Aooi H.C. Lit
06-83631602
hc.lit@mindef.nl

Postadres:
Redactie De Onderofficier
MPC 55A
Postbus 90004
3509 AA Utrecht

BLADADVISEUR

Aooi P.M.J.J. Donkers

VOORZITTER REDACTIECOMMISSIE

Smi B. Arntz, 06 264 34206

WAARNEMEND VOORZITTER REDACTIECOMMISSIE

Aooi F.L.J.G.M. Hoppenbrouwers, *06 536 57456

DRUK & VORMGEVING

OBT BV Den Haag
Oplage 9.850
ISSN 0166-8064

ADRESWIJZIGING

Als in de code op uw adresstrook onder meer uw militaire registratienummer is afgedrukt (voorafgegaan door de letter 'N') dan heeft het geen zin om een adreswijziging aan de redactie van 'De Onderofficier' te sturen. U dient in dat geval zelf via People-Soft uw persoonsgegevens te wijzigen, de redactie is daarvoor niet geautoriseerd. Ontbreekt genoemde code op uw adressering dan kunt u uw adreswijziging, liefst vergezeld van de oude adresstrook, sturen aan:

Redactie 'De Onderofficier'
MPC 55A
Postbus 90004
3509 AA Utrecht

KOPIJ

Kopij kan te allen tijde aan de leden van de redactiecommissie of eventueel rechtstreeks bij de redactie worden aangeboden. De redactie behoudt zich het recht voor om artikelen te wijzigen en/of in te korten. Voor geplaatste artikelen is een geringe onkostenvergoeding beschikbaar ten bedrage van 25 euro per pagina, inclusief bijgeleverde foto's en/of tekeningen. Digitaal aan te leveren foto's dienen een resolutie te hebben van minimaal 300 dpi. Overname van artikelen en/of illustraties of gedeeltes daarvan kan slechts met toestemming van de redactie geschieden.

Iedere militair neemt aan het einde van een missie verplicht deel aan een adaptatieprogramma voorafgaand aan de terugkeer naar Nederland. Meer over het belang van deze adaptatie leest u vanaf pagina 4.

LEDEN REDACTIECOMMISSIE

BEVOORRADING & TRANSPORT

Aooi L.J.G. van Rijn *06 500 19259

CAVALERIE

Wmr-1 A. van Riezen *06 536 57283

CLAS

Aoo H.E.P. Wesselink *06 681 56529

GENIE

Aooi J.B. Petit dit de la Roche *06 836 37877

INLICHTINGEN EN VEILIGHEID

Owi G. Broekema 06 231 58968

MILITAIRE ADMINISTRATIE

Sma J. Beerkens *06 135 8342

TECHNISCHE TROEPEN

Aoo E.E. Ottenhof *06 560 81272

LUCHTDOELARTILLERIE

Owi M.B.W.L. van Eijkelenborg *06 494 2073

VERBINDINGSDIENST

Aooi B.J.C. Theunissen *06 421 3937

INFANTERIE

Aooi B.J.J. Lambriks *06 578 66184

ARTILLERIE

Owi H.R. Bulters *06 536 57208

GENEESKUNDIGE DIENST

Smi M.F.P. van Nerum *06 533 77590

NATIONALE RESERVE

Smi R.N.R. Sambajon 06 555 13311

LO/SPORTORGANISATIE

Vacant

KMS

Vacant

De Onderofficier

Inhoud

*Tussenstop op weg naar
eigen bodem*

4

Ontwikkelingen

16

Parade in Moskou 2015

20

Verder in dit nummer

Landmachtadjutant ligt beleidsvisie
nader toe 14

Uitneembaar katern
'Beleidsvisie op de onderofficier'

Even voorstellen 15

Materieel bekeken 28

THIRD LOCATION DECOMPRESSION

Tussenstop op weg

naar eigen bodem

Sinds 2007 nemen Nederlandse militairen die uit een inzetgebied komen deel aan een adaptatie, ook wel aangeduid als Third Location Decompression (TLD). Naast een groepsgesprek op een comfortabele locatie buiten het inzetgebied, krijgt de militair de mogelijkheid om te ontspannen. Sinds TFU 2 is Kreta een van de gebruikelijke adaptatielocaties van Defensie. Op dit eiland is voor de uitgezonden militair een programma van drie dagen samengesteld.

De Britse krijgsmacht maakt al sinds jaar en dag met succes gebruik van het third location decompression model, waarbij militairen na een uitzending terugblikken op de missie en vooruitkijken naar de thuiskomst.

De nazorg die de defensieorganisatie uitgezonden militairen voor 2007 biedt is erg summier. Hulpverleners gaan tot dat jaar het uitzendgebied in en verzorgen een psychologische debriefing. Diverse landen, waaronder Canada, Amerika, Groot-Brittannië en Frankrijk werken dan al met adaptatieprogramma's. De Engelsen gebruiken het TLD-model. Op een locatie tussen het inzetgebied en het thuisland krijgt de uitgezonden militair een aantal dagen de tijd om terug te kijken op de inzet. Daarnaast is het ook zaak vooruit te kijken naar de thuiskomst en het weer gaan deelnemen aan het leven van alle dag. In Nederland neemt het CZSK dit Engelse model over, waarna de gehele Krijgsmacht volgt. Vanaf 2007 leidt Defensie eigen adaptatiege-

spreksleiders op. Voor deze opleiding komen militairen met uitzendervaring en hulp-/zorgverleners van de Geestelijke Verzorging (GV), Bedrijfsmaatschappelijk Werk (BMW) of de Militaire Geestelijke Gezondheidszorg (MGGZ) in aanmerking. Defensiebreed zijn er meer dan achthonderd medewerkers van de vier krijgsmachtdelen beschikbaar. Door de adaptatie paars te organiseren geeft Defensie brede invulling aan dit deel van de personeelszorg. De opleiding is een samenwerkingsverband tussen de MGGZ en het Opleidings- en Trainingscentrum (OTC)-KMar. In een driedaagse cursus (met avondbelasting) krijgen de gespreksleiders in opleiding de structuur en inhoud van het adaptatiegesprek aangeleerd. Vervolgens passen ze het aangeleerde in de praktijk toe, door het uitvoeren van rollenspellen.

Programma

Het adaptatieprogramma bestaat uit drie vaste elementen. Ten eerste is er de medische briefing over de mogelijke toekomstige gevolgen voor de gezondheid na verblijf in het inzetgebied. Tijdens deze briefing staat de vraag centraal hoe te handelen bij gezondheidsklachten zoals een plotselinge infectie van de huid, slijmvliezen of inwendige organen. Deze vormen van Leishmaniasis zijn in verreweg de meeste gevallen niet dodelijk en genezen meestal vanzelf in een periode die wel tot een jaar kan duren. Daarbij kan de ziekte aanzienlijke schade veroorzaken en uitgebreide littekenvorming tot gevolg hebben. Het tweede element is het groepsadaptatiegesprek. Deze beide onderdelen zijn verplicht. Het laatste onderdeel is het ontspanningsprogramma. De locatie waar de adaptatie plaatsvindt, is niet voor alle defensie-eenheden gelijk. Zo maakt

het CZSK gebruik van verschillende plaatsen, omdat een schip niet altijd dezelfde haven aandoet. Per missie bekijkt het CZSK de meest geschikte locatie om uitvoering te geven aan de adaptatie. Naast Kreta, als gebruikelijke locatie voor de eenheden van het CLAS, hebben er in het verleden ook al adaptaties plaatsgevonden in Tanzania, Djibouti en op de Seychellen. Sinds de missie in Mali adapteert het CLAS ook op Gran Canaria.

Land met een aangenaam klimaat

Het adaptatieprogramma is afhankelijk van meerdere factoren. Zo is het van belang dat de locatie zich bevindt in een land met een aangenaam klimaat. Het hotel moet het nodige comfort bieden en daarbij is het zaak dat er mogelijkheden in de buurt zijn om te kunnen ontspannen. Dit kunnen sportieve of culturele

Het adaptatieprogramma is onder meer afhankelijk van een locatie met een aangenaam klimaat en een hotel met het nodige comfort.

De uitgezonden militair krijgt op de adaptatielocatie de mogelijkheid los te komen van alertheid en spanning.

sm R.N.R. Sambajon

activiteiten zijn. Het adaptatieteam bepaalt aan de hand van deze factoren het programma. Een adaptatieteam bestaat naast hulp-/zorgverleners en gespreksleiders uit een vaste kampstaf met daarin onder meer een *senior*, kassier, Hoofd Inwendige Dienst (HID) en opsporingsambtenaren van de KMar.

De aansturing van de gespreksleidersgroep gebeurt door de *supervisor*. Dit is altijd een hulp-/zorgverlener. De aanwezige gespreksleiders treden op in duo's: een militair met uitzendervaring en een hulp-/zorgverlener, vanuit de lijn van de GV, een bedrijfsmaat-

schappelijk werker of een psycholoog. Het aantal gespreksleidersteams hangt af van de grootte van de te adapteren eenheid. Het streven is om de gehele eenheid in twee gespreksrondes te kunnen laten deelnemen aan de groepsadaptatiegesprekken.

Biertje op een terras

Adaptatie gebeurt aan het einde van de uitzending vlak voor terugkeer naar huis en het behoort nog tot de uitzending. De Directie Operaties (DOPS) J1 verzoekt tijdens de missie aan de G1 van de eenheid om groepsindelingen

en achtergrondverslagen over de uitzending van de groepen aan te leveren. De commandanten treffen hiervoor nog in het gebied de voorbereidingen. Daar voeren zij ook de operationele evaluatie uit, zodat de gesprekken op de adaptatielocatie gericht zijn op de overgang van het inzetgebied naar huis.

Specifieke ervaringen of problemen

Uiterlijk twee weken voor de adaptatie krijgt de *supervisor* van de DOPS J1 deze aangeleverde informatie. Met die specifiek aan de inzet gerelateerde informatie over feiten en ervaringen bereiden de gespreksleiders de adaptatiegesprekken voor. Indien nodig zijn door de gespreksleiders tijdens de voorbereiding aan de hand van rollenspellen nog zeer specifieke ervaringen of problemen die tijdens een inzet hebben gespeeld, te oefenen.

De uitgezonden militair krijgt op de adaptatielocatie de mogelijkheid los te komen van

alertheid, spanning en het (grotendeels) afgesloten zijn van het normale leven gedurende de periode van de missie. Het persoonlijk wapen is niet langer op de man en ook de *skills* en *drills* die onder operationele omstandigheden van levensbelang zijn geweest, kunnen de spreekwoordelijke ijskast in.

Het doel van het adaptatieprogramma is het aan de kant schuiven van het maandenlang vertoonde functionele gedrag gedurende de uitzendperiode. Tijdens het adaptatieprogramma verruimt de militair de gevechtslaarzen voor comfortabeler schoeisel en is er aandacht voor ontspanning en recreatie. Met een bootje de zee op, karten, bowlen of een biertje op een terras, het is allemaal net zo belangrijk als het adaptatiegesprek.

Adaptatie gebeurt aan het einde van iedere uitzending en dus zeker niet alleen bij de risicovolle. Ook bij een uitzending waarbij de vraag is ontstaan of de aanwezigheid wel zin heeft gehad of wanneer het een hele rustige uitzending is geweest, is adaptatie ook van

Tijdens het adaptatieprogramma verruimt de militair de gevechtslaarzen voor comfortabeler schoeisel en is er tijd voor een biertje op een terras.

belang. Rustige uitzending of niet, thuis is het leven gewoon verder gegaan en is een spreekwoordelijke knop omgezet waardoor de achterblijvers de uitzendperiode hebben kunnen doorstaan. Op het moment dat de militair dan weer voet op eigen bodem zet, is het niet altijd even gemakkelijk om samen het juiste spoor weer te vinden en op een goede manier opnieuw thuis of op het werk in te voegen. Ook dat thuiskomen, met alle verwachtingen en misschien wel teleurstellingen komt aan de orde in het adaptatiegesprek.

De inhoud van het groepsgesprek is sterk afhankelijk van de door de groep opgedane ervaringen. In het adaptatiegesprek is er

De bedoeling van het adaptatiegesprek is een eerste aanzet te geven om van de inzet los te komen.

ruimte om gezamenlijk (in de organieke groep, of de groep waarbinnen de werkzaamheden zijn verricht) terug te bliken op de uitzending. Hierbij is er ruimte om met elkaar intense gebeurtenissen te bespreken. Het verliezen van collega's tijdens *Troops In Contact* (TIC) of bij ongevallen zijn van die momenten waarop de zin van de missie nogal eens onder druk komt te staan. Datzelfde geldt voor nare persoonlijke ervaringen, bijvoorbeeld door verveling of machteloosheid na een slechtnieuwsbericht van het thuisfront. Ook onderlinge spanningen of juist het gevoel van intense kameraadschap en voldoening komen aan bod. Het vooruitkijken is vaak lastiger, omdat

de militair vaak nog met de inzet bezig is. De bedoeling van het adaptatiegesprek is een eerste aanzet te geven om hiervan los te komen. Meestal zijn er wel collega's met eerdere uitzendervaring in de groep die aan kunnen geven hoe zij hun terugkeer ervaren hebben, waar zij mogelijk tegenaan zijn gelopen en hoe zij daar mee om zijn gegaan. De gespreksleiders zijn opgeleid om waar nodig eventueel aan te vullen en adviezen te geven.

In het eerste deel van het adaptatiegesprek kijken de deelnemers terug op de uitzending. Dit gebeurt onder leiding van de militaire

gespreksleider, terwijl de hulpverlener het proces bewaakt. In het vervolg van het gesprek gaat de hulpverlener door middel van psycho-educatie in op de mogelijke psychologische reacties van de militair, na een langdurige afwezigheid van huis. In dit deel van het gesprek krijgt de uitgezonden militair informatie over de te nemen stappen als na terugkeer thuis problemen of klachten zouden ontstaan.

Spanningen

Naast de eigen reactie en die van de collega's komt ook de reactie van de partner en eventuele kinderen aan bod. Het thuiskomen

van de militair kan immers tot spanningen leiden, vooral als de teruggekeerde militair niet aan het verwachtingspatroon van de partner voldoet. Die partner kan bijvoorbeeld het idee hebben dat de militair bruisend van energie, opgewekt thuis zou moeten komen, maar diverse factoren kunnen de wederzijdse verwachtingen behoorlijk verstoren. Ruziënde kinderen, de huiselijke sleur of het humeur zijn hiervan voorbeelden. De militaire gespreksleider is altijd iemand met uitzendingervaring. Bovendien probeert de DOPS J1 bij het samenstellen van de teams zoveel mogelijk 'kleur op kleur' te koppelen. Het doel is om militaire gespreksleiders, en waar mogelijk ook

Na een euforische ontvangst op Nederlandse bodem kunnen diverse factoren de wederzijdse verwachtingen over de terugkeer van de militair soms behoorlijk verstoren.

Mocht op het moment van adaptatie blijken dat iemand zodanige problemen of klachten heeft dat hulp geboden is dan is deze te bieden, hoewel dit geen doelstelling van adaptatie is.

hulpverleners, vanuit hetzelfde krijgsmachtdeel of zelfs vanuit de eigen hogere eenheid (brigade) in te zetten in het gespreksleiders-team. Een uitgezonden militair praat immers makkelijker met iemand die de cultuur van de eenheid kent.

Onderofficier als gespreksleider

Het is niet zonder reden dat een groot deel van de militaire gespreksleiders onderofficieren zijn. Doordat de onderofficier vaak direct met een groep of peloton te maken heeft, is er een directe binding. Daarbij hebben onderofficieren vaak de meeste ervaring als het gaat om gesprekstechnieken en zijn daardoor in staat ook bij een moeizaam verlopend gesprek de draad vast te houden. Bovendien blijkt uit ruim zeven jaar adaptatie steeds weer dat wanneer de direct leidinggevende het adaptatieconcept

draagt of ondersteunt, de acceptatie bij de groep groter is. Daarnaast is de onderofficier vaak degene die een luisterend oor heeft voor zowel manschappen als officieren. Dat maakt de onderofficier tot de geschikte persoon die voor een drempelverlaging bij collega's en ondergeschikten kan zorgen als iemand weerstand voelt om hulp te zoeken. De persoon die laat zien dat wanneer er spanning optreedt, het goed is om aan te kloppen bij een collega of een hulpverlener.

Het gespreksteam probeert de militair voor te bereiden op en informatie mee te geven over wat de militair mag en kan verwachten bij terugkeer thuis. Daar zijn overigens geen *drills* voor, het is een heel persoonlijk pad. Het adaptatieprogramma is geen middel om klachten of problemen te voorkomen, maar faciliteert de overgang van het inzetgebied naar thuis. Mocht op het moment van adaptatie

blijken dat iemand zodanige problemen of klachten heeft dat hulp geboden is, dan is deze aan te bieden. Hoewel dit geen doelstelling is van de adaptatie, kan het wel een beginpunt zijn. In een dergelijk geval zal de hulpverlener met de militair het traject naar de reguliere Geestelijke Gezondheidszorg (GGZ), het Dienstencentrum Bedrijfsmaatschappelijk Werk (DCBMW) of de MGGZ inzetten. De MGGZ is eindverantwoordelijk voor de invulling van de adaptatie en overlegt met de vier Operationele Commando's (OpCo) om de zorg rondom uitzendingen te optimaliseren. Dit gebeurt door operationele personeelszaken met elkaar in de Coördinatie Commissie Personeelszaken (CCPZ) te bespreken. Daarnaast is er een werkgroep Adaptatie en Kwaliteit die zich bezighoudt met het inhoudelijk bewaken, evalueren en verbeteren van het adaptatieprogramma. Door uit evaluaties en persoonlijke feedback van militairen zoveel mogelijk bruikbare tips te halen, is het adaptatieprogramma steeds te optimaliseren. Dat kan zijn door de duur van de adaptatiegesprekken aan te passen, of de aangeboden activiteiten te wijzigen. Uit (inter)nationaal onderzoek naar TLD is

gebleken dat het effect van adaptatie in zeer sterke mate afhangt van de houding van commandanten. Dergelijk onderzoek is onder meer uitgevoerd door de voormalige Afdeling Gedragswetenschappen (de huidige Afdeling Trends, Onderzoek en Statistiek van Defensie). Het adaptatieprogramma maakt deel uit van de uitzending en is om die reden niet vrijblijvend. Het verplichte karakter geeft adaptatie wellicht een negatieve lading. Door een betrokken en positieve instelling van commandanten is het personeel evenwel te motiveren en krijgt de militair een reëel beeld van de terugkeer naar huis.

Tijdens de drie adaptatiedagen is het de bedoeling het hart te luchten, het vizier te verleggen van uitzending naar thuis en voor de deelnemers de paden naar de hulpverlening (nogmaals) duidelijk aan te geven. Adaptatie is zeker niet het eindpunt van een missie, maar het begin van thuiskomen, waarbij de militair de eigen plaats weer inneemt binnen de sociale omgeving thuis en op het werk.

Kap I.E. Nieuwenhuijse
Hfd S1 101 Gnbat

Door goed naar de militair te luisteren is het mogelijk de aangeboden activiteiten tijdens de adaptatie, zoals hier het bekijken van de wisseling van de wacht bij het graf van de onbekende soldaat in Athene, te optimaliseren.

© sma J. Beerkens

Toelichting landmachtadjudant op Beleidsvisie op de onderofficier

In 2006 ziet de eerste Beleidsvisie op de onderofficier het daglicht. Feitelijk is dit document een herbezinning op de positie van de onderofficier, die aan het einde van de jaren '90 op gang komt. In die periode transformeert de KL van een leger dat grotendeels uit dienstplichtigen bestaat naar een beroepsleger. Deze herijking van de rol en taak van de onderofficier mondt uiteindelijk uit in het domein van de onderofficier, waarin de taken en verantwoordelijkheden van de onderofficier zijn vastgelegd. Zo is binnen dit domein de onderofficier als (op)leider verantwoordelijk voor het niveau I (de individuele militair) en II (de groep), met daaraan verbonden het zijn van vakman, leider en instructeur. Daarnaast is de rol van de stafadjudant uitdrukkelijk beschreven in dit document.

De beleidsvisie is door de jaren heen een krachtig instrument gebleken. Het heeft de onderofficier tijdens de bezuinigingen van de afgelopen jaren geholpen, onder meer bij het behouden van de KMS als de bakermat van het korps.

Inmiddels tien jaar later is de wereld waarin de landmacht optreedt totaal veranderd. Het omvormen van een dienstplichtig naar een beroepsleger is grotendeels door de onderofficier gerealiseerd. Het oefenen op de Noord-Duitse laagvlakte heeft plaatsgemaakt voor een wereldwijd optreden, vaak in een hoog geweldsspectrum. Het docent gestuurd onderwijs heeft plaatsgemaakt voor beroepsgericht opleiden en trainen. Daarnaast is de internationale samenwerking van de KL met bijvoorbeeld Duitsland en Frankrijk inmiddels verankerend. Dat alles moest uiteindelijk wel leiden tot een revisie van de eerste beleidsvisie.

In de nieuwe beleidsvisie is veel aandacht voor vorming, een rol die op het lijf van de onderofficier is geschreven. Daarnaast zijn de drie niveaus beschreven waarop de onderofficier functioneert en is er ruime aandacht voor de daaraan gekoppelde competenties en (loopbaan) opleidingen. Vanzelfsprekend dat het document dan ook in de verschillende opleidingen aan de KMS is ingebed.

Hoewel het niet noodzakelijk is om de nieuwe beleidsvisie uit het hoofd te kennen, is kennis van het document wel van belang. Iedere onderofficier krijgt er immers vroeg of laat mee te maken, bijvoorbeeld bij de overgang van fase of bij het stijgen in rang. Om de wijzigingen en verantwoordelijkheden bij iedere onderofficier onder de aandacht te brengen is de volledige versie van de Beleidsvisie op de onderofficier in dit blad afgedrukt.

*P.M.J.J. Donkers,
Landmachtadjudant*

Koninklijke Landmacht

BELEIDSVISIE

op de onderofficier in de
Koninklijke Landmacht

INHOUDSOPGAVE

VOORWOORD COMMANDANT LANDSTRIJDKRACHTEN	3
INLEIDING	4
HET FUNCTIONEREN VAN DE ONDEROFFICIER	5
Positie (wie)	5
Taakaspecten (wat)	5
Het domein (waar)	6
Functioneringsniveaus	6
DE ROL VAN DE ONDEROFFICIER	7
Rol	7
Laagste functioneringsniveau	7
Middelste functioneringsniveau	7
Hoogste functioneringsniveau	8
DE OPLEIDING VAN DE ONDEROFFICIER	9
Waarborg	9
Initiële opleiding	9
Primaire Vorming (PV)	10
Secundaire Vorming (SV)	10
Tertiaire Vorming (TV)	10
Joint Tertiaire Vorming (JTV) en Bataljonsadjutant (BA) cursus	11
Vaktechnische Opleiding (VTO)	11
VERANTWOORDELIJKHEDEN EN KWALITEITSZORG	12
Opleidingsorgaan	12
Kennisproductie	12
Opleidingsverantwoordelijk	12
Kwaliteitsbewaking	12
Het Kwaliteitszorgsysteem Onderofficieren	12
TEN SLOTTE	13
BIJLAGE	14

VOORWOORD COMMANDANT LANDSTRIJDKRACHTEN

De kerntaken van de Koninklijke Landmacht, de veranderende omgeving en de wijze van optreden vraagt dat het onderofficierskorps zich blijft ontwikkelen. Dat betekent dat zij zich moeten blijven aanpassen, want stilstand is achteruitgang.

De onderofficier is de ruggengraat van de Koninklijke Landmacht. Dat bleek onder meer tijdens de transformatie van een organisatie die grotendeels bestond uit dienstplichtigen naar een krijgsmacht die expeditionair werd en wordt ingezet. Tijdens dit proces was de onderofficier de hoeksteen van de transformatie van de Koninklijke Landmacht. Als gevolg daarvan zag in 2006 de eerste “Beleidsvisie op de Onderofficier van de Landmacht” het levenslicht. Dit document was een voorwaarde voor de professionalisering van de Koninklijke Landmacht en het onderofficierskorps in het bijzonder.

Tussen het verschijnen van de beleidsvisie in 2006 en nu heeft niet alleen de Koninklijke Landmacht zich verder ontwikkeld, maar zijn ook de omstandigheden voor het onderofficierskorps gewijzigd. De versie die nu voor u ligt doet meer recht aan het onderofficierskorps waarin alle fases van functioneren zijn meegenomen. Het bouwwerk is nu weer klaar voor enkele jaren gebruik, met als doel de onderofficier van de Koninklijke Landmacht als leider, vakman en instructeur nog beter te laten functioneren. Met de ambitie de beste in zijn soort te zijn, en zo de hoeksteen te blijven van een Koninklijke Landmacht, die kan vechten voor Vrede en vrijheid.

DE COMMANDANT LANDSTRIJDKRACHTEN

M.C. de Kruijf
Luitenant-generaal

INLEIDING

Aan militairen in het algemeen en aan onderofficieren in het bijzonder worden hoge eisen gesteld. Militairen worden overal ter wereld onder uiteenlopende omstandigheden ingezet, dit vraagt om, **moed, toewijding en veerkracht**. Een belangrijk deel van het succes van de Koninklijke Landmacht (KL) wordt behaald door het onderofficierskorps. De onderofficier zit in het hart van de uitvoering van de operationele taak en is daarmee de ruggengraat van de KL. Elementen als spanning, onverwachte en voortdurend wisselende omstandigheden bepalen vaak het optreden op dit niveau. Van onderofficieren wordt verwacht dat zij anticiperen op snel veranderende omstandigheden en het bijbehorende gedrag vertonen.

De onderofficier is verantwoordelijk voor het “domein van de onderofficier ‘ niveau I & II, detectie & selectie, opleiding en de begeleiding van onderofficieren en (in)direct ook manschappen. Door deze domeinverantwoordelijkheid is iedere onderofficier een vakman, leider en instructeur. Hiermee is hij in staat om zijn rol en taak succesvol uit te voeren. De onderofficier vervult zo een sleutel rol in het **vormen** van individuen en eenheden.

De daarvoor benodigde competenties en ontwikkeling daarvan vormen de rode draad tijdens de opleiding en functievervulling van de onderofficier.

Investeren in de kwaliteit van de onderofficier betekent investeren in leidinggevende, instructieve en vaktechnische vaardigheden. De onderofficier moet onder alle omstandigheden op de juiste wijze leiding geven aan het personeel en zorgen voor het materieel waarvoor hij verantwoordelijk is. Hij zal altijd handelen volgens het “credo van de KL wat vertaald is naar de kernwaarden **moed, toewijding en veerkracht**. Dit stelt bijzondere eisen aan de attitude, competenties en **integriteit** van de onderofficier. Door voorbeeldgedrag, opofferingsgezindheid en mentale weerbaarheid laten onderofficieren hun gezag gelden.

Competenties zijn per definitie karakter gebonden en kunnen door selectie worden vastgesteld en door kennis, ervaring en vorming verder worden ontwikkeld. Het vertonen van professioneel gedrag door de onderofficier schept tijdens, maar ook buiten de dienst verplichtingen voor de kazerne-, opleidings- en oefensituatie. Ook daar verwacht de KL van hem dezelfde benadering ten aanzien van het zelfstandig kunnen uitvoeren van taken en opdrachten. Hij moet de verantwoordelijkheden, de bevoegdheden en de middelen krijgen die bij de betreffende functie binnen een eenheid horen.

Om de onderofficier voor te bereiden op zijn rol en taak is de doorlopende leerlijn onderofficieren ontwikkeld. De Koninklijke Militaire School (KMS) is de **bakermat** voor alle onderofficieren van de KL en verantwoordelijk voor de doorlopende leerlijn onderofficieren. Het algemene deel van de loopbaanopleidingen vindt plaats op de KMS. De vaktechnische opleiding (VTO) vindt plaats op het wapen en dienstvak gerelateerde opleidings- en trainingcentra (OTC'a) en maken onlosmakelijk deel uit van de doorlopende leerlijn. Gedurende de initiële opleiding (KMS en VTO) wordt iedere onderofficier opgeleid in de elementaire **didactische vaardigheden** (EDV) en is daardoor instructeur. Gedurende zijn loopbaan ontwikkelt hij (Just in time Just enough) zijn didactische vaardigheden door ervaring en didactische vervolgopleidingen. Tijdens de gehele opleiding wordt ruim aandacht besteed aan het bewustwordingsproces met betrekking tot de korpsgeest van de onderofficieren en hun verantwoordelijkheid ten aanzien van hun domein.

Deze beleidsvisie verankert de rol en positie van de onderofficier in de KL.

HET FUNCTIONEREN VAN DE ONDEROFFICIER

Positie (wie)

Van oudsher beschikt de krijgsmacht over soldaten, korporaals, onderofficieren en officieren. Binnen deze categorieën zijn functies gegroepeerd naar zwaarte (kennis en ervaring) en worden de functies onderscheiden naar stand of rang.

Onderofficieren en officieren zijn beide nodig om een kwalitatief goede en operationele inzetbare organisatie te garanderen. Zij vervullen hierin binnen hun domein elk hun eigen rol.

Het functioneren van de officier wordt gekenmerkt door het maken van keuzes en het stellen van prioriteiten ten aanzien van het uitvoeren van de opgedragen taken. De keuzes worden gemaakt op basis van een analyse van complexe en veelal uiteenlopende externe factoren. Het is de officier die over het algemeen de verantwoordelijkheid heeft voor de inzet. De door de officier gemaakte keuzes (opdrachten) worden door de onderofficier vervolgens vertaald in acties (uitvoering).

Het werkterrein van de onderofficier bevindt zich op de scheidslijn van besluitvorming, bevelvoering en uitvoering. De onderofficier vormt een afspiegeling van de kwaliteit en professionaliteit van de organisatie bij de uitvoering van haar taken en hij vervult zodoende een sleutel rol bij de vorming van de eenheid. Hij bepaalt zodoende mede het imago van de KL. Cruciale factoren daarbij zijn kennis, ervaring, integriteit, fysieke en mentale weerbaarheid, instructieve vaardigheden en leiderschapskwaliteiten.

C-LAS: “Het onderofficierskorps is verantwoordelijk voor de selectie, opleiding, begeleiding en kwaliteit van de onderofficieren. Zo houdt het korps onderofficieren de ruggengraat van de Koninklijke Landmacht zelf in stand.”

Taakaspecten (wat)

Binnen het domein van de onderofficier worden drie taakaspecten onderscheiden:

- De onderofficier als **vakman**.
- De onderofficier als **leider**.
- De onderofficier als **instructeur**.

De onderofficier als vakman

Het vakmanschap van de onderofficier bestaat uit de algemene militaire basiskennis en vaardigheden op de niveaus I & II, evenals de aan zijn wapen of dienstvak gerelateerde vakkennis. De onderofficier is gevormd tot expert op zijn vakgebied. De onderofficier leidt zijn groep op basis van vakkennis en voorbeeldgedrag. Daarnaast begeleidt hij het individuele groepslid. Hij moet te allen tijde als vraagbaak kunnen fungeren voor hoger en lager geplaatst personeel. De oudere onderofficier adviseert daarnaast zijn commandant en bewaakt de geoefendheid van de eenheid, onder andere met betrekking tot de individuele militaire basisvaardigheden en het niveau II.

De onderofficier als leider

De onderofficier is onder alle (vaak moeilijke) omstandigheden mede verantwoordelijk voor de voorbereiding en uitvoering van de aan hem en zijn (opleidings-) eenheid verstrekte opdrachten. Dit geldt voor alle onderofficieren op ieder niveau. Zo is hij o.m. verantwoordelijk voor de vorming en gevechtsbereidheid van het aan hem toevertrouwde personeel. De onderofficier handhaaft de discipline, de gedragscode en motiveert zijn personeel. In houding en gedrag is hij een voorbeeld voor zijn omgeving zowel tijdens als buiten de

diensturen. De onderofficier begeleidt onderofficieren, korporaals, soldaten en hij draagt bij aan de vorming van officieren. Leidend hierbij zijn de kernwaarden van de KL: **moed, toewijding en veerkracht**. Deze verantwoordelijkheid stelt hoge eisen aan zijn sociale en communicatieve vaardigheden.

De onderofficier als instructeur

Vanuit zijn vakmanschap draagt de onderofficier kennis, vaardigheden en ervaring over aan zijn personeel. Hij is verantwoordelijk voor de opleiding, training, vorming en begeleiding van zijn personeel en van zijn eenheid. Hij is in staat om dit proces voor te bereiden, uit te voeren, te evalueren en te bewaken. De onderofficier heeft op grond van zijn vakkennis en ervaring, grote invloed op de systematiek, inhoud en kwaliteit van het opleiden en trainen van zijn eenheid.

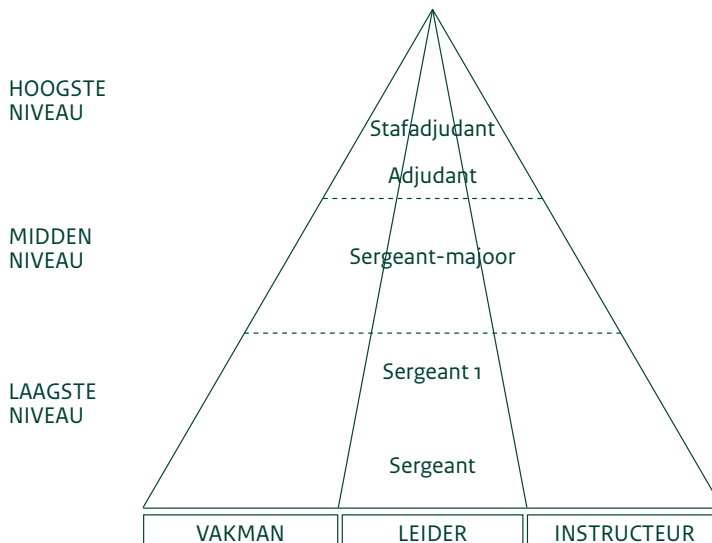
Het domein (waar)

De onderofficier is werkzaam op alle niveaus binnen de KL, zowel onder operationele als niet-operationele omstandigheden.

Functioneringsniveaus

Binnen de KL functioneert de onderofficier op drie niveaus:

- het laagste of uitvoerende niveau (sgt en sgt1).
- het middelste niveau (sm).
- het hoogste niveau (adj en stafadj).

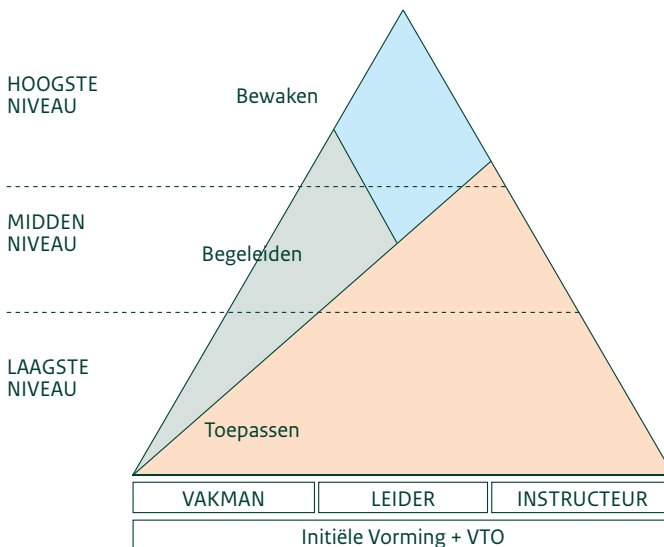

Functioneringsniveaus onderofficieren.

DE ROL VAN DE ONDEROFFICIER

Rol

Het functioneren van de onderofficier bestaat uit drie aspecten, **toepassen, begeleiden en bewaken**. Per niveau van functioneren staat één van deze aspecten centraal. Op het uitvoerende functioneringsniveau is dit het m.n. toepassen, op het middelste niveau is dit m.n. begeleiden en op het hoogste niveau is dit m.n. het bewaken.

Dit model geeft de structuur aan van het functioneren van onderofficieren.

Laagste functioneringsniveau

De sgt en sgt₁ moet de aangeleerde kennis en vaardigheden vooral **toepassen**. Hij doet hierdoor vooral ervaring op. Door ervaring en goede begeleiding van oudere collega's groeit hij in zijn rol als vakman, leider en instructeur. Het gaat hier vooral om de onderofficier in zijn rol als leider van manschappen.

Middelste functioneringsniveau

De sergeant-majoor is een ervaren leider, vakman en instructeur. Hij geeft invulling aan het aspect toepassen omdat hij betrokken en mede verantwoordelijk is voor het opleiden en trainen van zijn eenheid (lesroosters, oefeningen, etc.). Tevens vervult de onderofficier op dit niveau uitvoerende functies binnen staven. De sergeant-majoor is belast met de **begeleiding** van de onderofficieren van de eenheid en draagt bij aan de vorming en begeleiding van jonge officieren. Hij is een mentor voor zijn jongere collega's, ook buiten de reguliere diensturen. Dit stelt hoge eisen aan zijn begeleidingsvaardigheden, voorbeeldgedrag en integriteit.

Hoogste functioneringsniveau.

De (staf-)adjutant kenmerkt zich door een grote mate van zelfstandigheid. Jarenlange opgedane kennis, ervaring, vakmanschap en zijn netwerk zijn hiervoor essentieel. De (staf-)adjutant heeft op dit niveau een adviserende rol en bewaakt de kwaliteit van alle aspecten binnen het domein van de onderofficier.

Op dit niveau vervult de (staf-)adjutant specifieke rollen:

- De onderofficier naast de commandant. De (staf-)adjutant adviseert gevraagd en ongevraagd zijn commandant (of sectie- G-hoofd). Hij bewaakt de kwaliteit van de eenheid. Hij is verantwoordelijk voor het selecteren van aspirant-onderofficieren en het detecteren van excellerende onderofficieren. Hij is het boegbeeld van de onderofficieren binnen zijn eenheid en staat voor het “esprit de corps”. Zijn jarenlange opgedane kennis en ervaring zijn essentieel voor de ontwikkeling van het vakmanschap, het leiderschap en het niveau van instructie van de onderofficieren binnen zijn eenheid.
- De onderofficier verantwoordelijk als opleider van onderofficieren. Het betreft hier instructie- en opleidingsfuncties waarbij hij eindverantwoordelijk is voor het opleiden van onderofficieren (bv pelotonscommandant PC KMS).

DE OPLEIDING VAN DE ONDEROFFICIER

Waarborg.

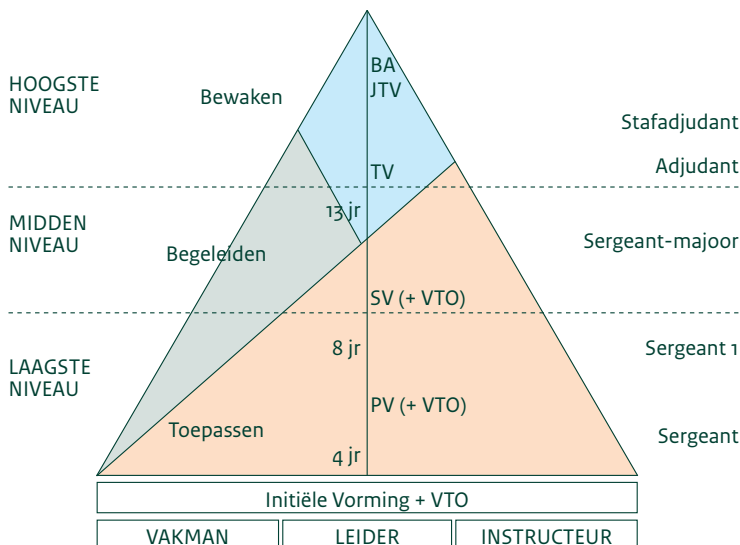
Het opleidingsbeleid (*Just in time – Just enough*) is gekoppeld aan de taakaspecten en de drie functioneringsniveaus. Dit resulteert in een doorlopende leerlijn. Gedurende zijn gehele loopbaan blijft de onderofficier leren. Hij doorloopt op de KMS de initiële opleiding, primaire vorming (PV), secundaire vorming (SV) en Tertiaire Vorming (TV). Stafadjudanten doorlopen daarnaast de Joint Tertiaire Vorming (JTV) en eventueel de Bataljonsadjutant cursus (BA). De doorlopende leerlijn bestaat uit een algemeen en een vaktechnisch gedeelte. Door het volgen van de doorlopende leerlijn zijn onderofficieren civiel gezien werkzaam op Wet Educatie Beroepen (WEB) niveau 4 of hoger (geven leiding aan zelfstandige vakmannen).

Ten aanzien van de opleiding van onderofficieren geldt het uitgangspunt “onderofficieren leiden onderofficieren op”. Dit biedt de mogelijkheid om de eigen vakkennis en praktijkervaring optimaal te benutten bij het opleidingsproces. De onderofficier geeft hierdoor invulling aan de verantwoordelijkheid voor de kwaliteit van het eigen korps.

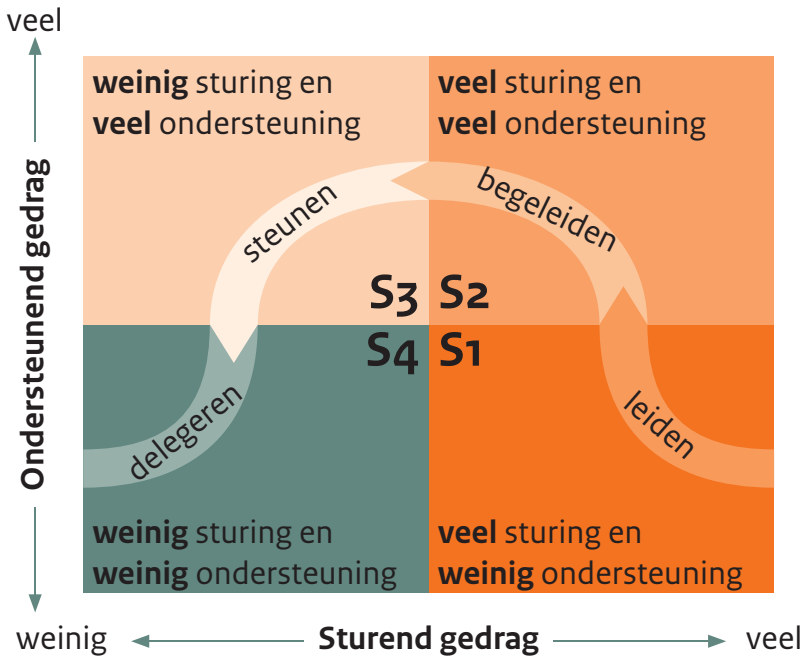
Initiële opleiding.

De initiële opleiding is gericht op het verkrijgen van de benodigde competenties voor de startfunctie. De initiële opleiding richt zich vooral op de vorming tot onderofficier die zich uit in, inzet- en gevechtsbereidheid, discipline, integriteit, mentale en fysieke gehardheid, ethisch bewustzijn, de wil om te winnen, vertrouwen in het eigen kunnen en de zorg voor het toevertrouwde materieel. Hij kan de algemene militaire en vaktechnische kennis en vaardigheden van zijn groep (op de niveaus I & II) aanleren, verder ontwikkelen en onderhouden.

Als leider ligt de focus op situationeel leiderschap. Hij wordt gevormd tot een zelfstandig, actief, creatief en verantwoordelijkheidsbewust onderofficier aan de hand van de kernwaarden: **moed**, **toewijding** en **veerkracht**. Als instructeur is hij in staat zijn kennis, vaardigheden en ervaring over te dragen en te onderhouden op het juiste niveau.

Structuur van de doorlopende leerlijn van onderofficieren.

Primaire Vorming (PV).

Na zijn start- en vervolgfunctie volgt de onderofficier de PV. Tijdens de opleiding vindt een terugkoppeling plaats van de tot dan toe opgedane kennis en vaardigheden. De kennis om op het laagste functioneringsniveau in vervolgfuncties (niveau III) te kunnen functioneren wordt nu aangereikt. Het accent van de PV ligt nog steeds op het **toepassen**. Kennis en vaardigheden als vakman, leider en daardoor instructeur worden verder uitgebouwd.

Met de PV start het opwerken naar het middelste functioneringsniveau. Er vindt verdieping plaats op het **situationeel leiderschap** (Zie afbeelding) en er wordt een begin gemaakt met een verdieping in de **vormings- en begeleidingsvaardigheden**. Hij krijgt inzicht in het optreden op compagnies- en bataljonsniveau en de relatie tussen de diverse elementen daarvan.

Secundaire Vorming (SV).

Na de PV en het functioneren op het laagste functioneringsniveau, wordt de onderofficier voorbereid op het middelste functioneringsniveau. In de SV wordt een start gemaakt met **transformationeel leiderschap**. Daarnaast richt de SV zich vooral op het uitdiepen van de **begeleidings- en vormingsvaardigheden**. Na afloop van de SV heeft de onderofficier kennis van de opleidings-, en trainingssystematiek van het CLAS en kan hij zelfstandig opleidings-, en trainingsprogramma's samenstellen en uitvoeren.

Hij krijgt verdieping in het optreden op bataljonsniveau en krijgt inzicht in het brigadeniveau en de relatie tussen de diverse elementen daarvan.

Tertiaire Vorming (TV).

Na de SV en jarenlange ervaring op het middelste functioneringsniveau wordt de onderofficier tijdens de TV voorbereid op het hoogste functioneringsniveau. In de TV vindt verdieping plaats op het **transformationeel leiderschap** en wordt er een start gemaakt met het **authentiek leiderschap**. De onderofficier op dit niveau vervult een **adviesrol** en **bewaakt** o.a. het domein van de onderofficier. Hij krijgt verdieping in het optreden op brigadeniveau en krijgt inzicht in de hogere niveaus.

Joint Tertiaire Vorming (JTV) en Bataljonsadjutant (BA) cursus.

De stafadjutant functioneert op het hoogste functioneringsniveau. Ter voorbereiding hierop volgt hij de Joint Tertiaire Vorming (JTV) en (just in time) de BA-cursus. Tijdens deze cursussen wordt de adjutant voorbereid op zijn rol als stafadjutant.

De stafadjutant is als **leider** het “gezicht” van het onderofficierskorps. Hij initieert en stimuleert discipline, korpsgeest en zorg voor personeel. Vanuit zijn **vakmanschap** begeleidt hij het tactisch optreden en het opleidings- en trainingsprogramma van de eenheid. De stafadjutant stuurt bij en corrigeert indien noodzakelijk en bewaakt hierdoor de kwaliteit van de eenheid. De stafadjutant wordt tevens voorbereid op zijn rol en taak in het **detectie & selectie** proces onderofficieren. Daarnaast functioneert hij als **onderofficier naast de commandant**, vanaf bataljons niveau en hoger.

Vaktechnische Opleiding (VTO).

In de doorlopende leerlijn hebben de meeste wapens en dienstvakken een VTO. Deze richt zich op het aanleren van de voor het specifieke wapen of dienstvak vereiste vakkennis en het verder ontwikkelen van de vaardigheden als vakman, leider en instructeur.

VERANTWOORDELIJKHEDEN EN KWALITEITSZORG

Opleidingsorgaan

De KMS is de bakermat voor de onderofficier en faciliteert de doorlopende leerlijn en de vorming van de individuele militair inclusief de bijbehorende kennisproductie en het **kwaliteitszorgsysteem**.

Kennisproductie

C KMS is de **kennisautoriteit** voor het onderofficiersdomein en daarmee is hij verantwoordelijk voor de kennisproductie ten behoeve van het onderofficiersdomein. Daarnaast volgt C KMS trends en ontwikkelingen. Hij moet adequaat inspelen op trends, ontwikkelingen, lessons identified en lessons learned. Voorts is C KMS verantwoordelijk voor Concept Development & Evaluation (CD&E) in relatie tot onderofficieren.

Opleidingsverantwoordelijk.

C KMS is **opleidingsverantwoordelijk** en voert de **regiefunctie** ten aanzien van het opleiden van onderofficieren gedurende hun gehele loopbaan. De staf van de KMS coördineert hiervoor met o.a. Staf OTCo, de OTC'a en de directies van Staf CLAS.

Om de opleidingen van de doorlopende leerlijn inhoudelijk op elkaar te laten aansluiten organiseert de KMS structureel overleg tussen School Initiële Vorming Onderofficieren (SIVO), School Verdere Vorming Onderofficieren (SVVO) en de betreffende VTO'n.

Kwaliteitsbewaking.

C KMS is verantwoordelijk voor de kwaliteit van de onderofficiersopleidingen. De KMS staat garant voor de kwaliteit van de onderofficieren gedurende hun hele loopbaan door het aanbieden van kwalitatief hoogwaardige opleidingen die voortdurend inspelen op veranderingen van de omgeving.

C KMS dient "lessons learned" te integreren in de diverse opleidingstrajecten.

C KMS gebruikt daarvoor o.a. het **kwaliteitszorgsysteem Onderofficieren**

Het Kwaliteitszorgsysteem Onderofficieren.

Het kwaliteitszorgsysteem bestaat uit:

- Het Kwaliteitszorgsysteem Onderofficieren Initiële Opleidingen en het Kwaliteitszorgsysteem Onderofficieren Verdere Vorming.
- Het Opleidingsberaad Onderofficieren (OBOO) waarin o.a. de Landmachtadjudant, de OTCo-adjudant en DP&O-adjudant zitting hebben.
- Diverse overlegfora. De KMS is o.a. vertegenwoordigd in het Landmachtadjudantenoverleg (LAO) en het OTCo-overleg waarbij de aansluiting van initiële en vaktechnische opleidingen (KMS en OTC'a) met de operationele eenheden bewaakt wordt.

De resultaten vanuit het Kwaliteitszorgsysteem Onderofficieren worden in de doorlopende leerlijn verwerkt. Hiermee geven wij invulling aan het principe, van, voor en door onderofficieren.

TEN SLOTTE

Volledigheidshalve wordt opgemerkt dat daar waar 'hij' is gebruikt ook 'zij' is bedoeld, en dat daar waar sergeant c.q. sergeant-majoor is gebruikt ook wachtmeester en opperwachtmeester is bedoeld.

De competenties genoemd in het stuk staan beschreven in de diverse Kwalificatie Profielen (KP) onderofficieren en komen uit het defensie competentie woordenboek.

De competenties per rangsniveau zijn benoemd in gevoegde bijlage.

Onderscheidende criteria	Sergeant	Sergeant 1
Focus	Eigen werkeenheid Niveau II (Groep)	Eigen werkeenheid Niveau II/III (Peloton)
Kerncompetenties (niveau) cfm CWD		
		<ul style="list-style-type: none"> • Plannen en organiseren (2) • Ontwikkelen medewerkers (1)
	<ul style="list-style-type: none"> • Communiceren (1) • Durf (2) • Initiatief (2) • Integer (1) • Verantwoordelijk (2) • Leervermogen (2) • Stressbestendig (1) 	<ul style="list-style-type: none"> • Communiceren (2) • Durf (2) • Initiatief (2) • Integer (1) • Verantwoordelijk (2) • Leervermogen (2) • Stressbestendig (1)

Wat als onderscheidend criterium bij de voorafgaande functiegroep is genoemd, kan ook van toepassing zijn op de daaropvolgende functiegroepen

Sergeant-Majoor	Adjutant	Stafadjutant
Eigen werkeenhed Niveau III/IV (Compagnie)	Eigen werkeenhed Niveau IV/V/VI (Bataljon/Brigade)	Buiten de eigen werkeenhed Niveau V/VI
		<ul style="list-style-type: none"> • Visie (2) • Beïnvloeden (2) • Mensgericht (2) • Delegeren (2)
	<ul style="list-style-type: none"> • Analyseren (2) • Omgevingsgericht (1) • Organisatiegericht (2) • Netwerken (1) 	<ul style="list-style-type: none"> • Analyseren (2) • Omgevingsgericht (1) • Organisatiegericht (2) • Netwerken (2)
<ul style="list-style-type: none"> • Flexibel (2) • Creatief (2) • Samenwerken (2) • Oordelen (2) • Plannen en organiseren (3) • Ontwikkelen medewerkers (2) 	<ul style="list-style-type: none"> • Flexibel (2) • Creatief (2) • Samenwerken (2) • Oordelen (2) • Plannen en organiseren (3) • Ontwikkelen medewerkers (3) 	<ul style="list-style-type: none"> • Flexibel (2) • Creatief (2) • Samenwerken (2) • Oordelen (2) • Plannen en organiseren (3) • Ontwikkelen medewerkers (3)
<ul style="list-style-type: none"> • Communiceren (2) • Durf (2) • Initiatief (2) • Integer (2) • Verantwoordelijk (2) • Leervermogen (2) • Stressbestendig (1) 	<ul style="list-style-type: none"> • Communiceren (2) • Durf (2) • Initiatief (2) • Integer (3) • Verantwoordelijk (2) • Leervermogen (2) • Stressbestendig (1) 	<ul style="list-style-type: none"> • Communiceren (3) • Durf (2) • Initiatief (2) • Integer (4) • Verantwoordelijk (2) • Leervermogen (2) • Stressbestendig (2)

Even voorstellen

De nieuwe vertegenwoordiger voor de Bevoorrading en Transport, aooi A.P. Ligtvoet

Na de vraag om toe te treden tot de Redactiecommissie van het vakblad De Onderofficier heb ik een dag bedenktijd genomen voordat ik ook daadwerkelijk 'ja' heb gezegd.

Ik ben 52 jaar, in 1988 getrouwd met Gerda en sindsdien woonachtig in Berkel-Enschot. Mijn hobby's zijn het klussen in en rondom het huis, onze Duitse Herdershonden en veel verschillende sporten, waaronder vooral het duiken. Mijn militaire verleden begint in 1980 als dienstplichtige Intendance Algemeen op de Isabellakazerne in Den Bosch, daarna ga ik al snel richting de keuken op de Lunettenkazerne in Vught. Na een tijd vrijwillig nadienen vervolg ik mijn militaire loopbaan op de KMS, waar ik in 1982, voorbestemd als kok aan de opleiding begin.

Tot 2002 volg ik diverse functies in vredeskeukens en operationeel met de Mobiele Veld Keuken bij diverse onderdelen. Als instructeurkok leid ik op de koksscholen in Haarlem, Bussum en Soesterberg nieuwe koks op. Helaas is het vak van kok door onze organisatie niet belangrijk genoeg gevonden, vandaar de omscholing in de functie van Logistiek Algemeen (B&T-er).

Na de omscholing doe ik als aooi Werkaansturingsoep (Wagp) bij 240 Dienstencompagnie (Dncie) veel ervaring op binnen de gebieden Klasse I, Mobiele Drinkwater Installatie en bad-was faciliteiten op. Aansluitend ga ik als aooi opc bij 230 Clustercompagnie (Clcie) KL

III/V peloton aan de slag waar ik veel te maken krijg met wet- en regelgeving.

In mijn huidige functie ben ik werkzaam als instructeur bij het OTCLog / SIVO/ IP VeVo en verzorg ik de opleiding PV/SV Off en OO Logistiek.

Ik ben in 1993 en 2003 in Bosnië geweest, in 2005 in Irak, 2007 en 2011 in Afghanistan.

Omdat de logistiek zo breed is, ben ik er van overtuigd dat ik zeker nog niet alles weet.

Vandaar dat ik collega's van de B&T oproep om bijzondere of nieuwe ontwikkelingen met mij te delen zodat we samen het vakblad op een hoog niveau kunnen houden.

Aooi B.J.J. Lambriks nieuwe vertegenwoordiger Infanterie

Met de verkiezing van smi B. Arntz tot voorzitter van de Redactiecommissie zou er een vacature ontstaan zijn bij het wapen van de Infanterie. Door de overplaatsing van aooi B.J.J. Lambriks van de KMS naar de 13 Ltbrig is deze vacature inmiddels gevuld.

De APS 3 Anoa

APS 3 EN BADAQ

Indonesië moderniseert gevechtsvoertuigen

De Anoa (Buffel) en Badak (Neushoorn) zijn de nieuwste aanwinsten van en voor de Indonesische landstrijdkrachten. Het Indonesische leger gebruikt de Anoa onder meer bij de United Nations Interim Force in Lebanon (UNIFIL), ter vervanging van de Franse VAB (4x4). De Badak maakt eind 2014 het debuut.

Op 19 mei 2003 start het Indonesische leger een offensief tegen de onafhankelijkheidsbeweging *Gerakan Aceh Merdeka* (GAM) dat bijna een jaar zal duren. De GAM en het leger vechten al sinds 1975 met elkaar, waarbij in al die jaren meer dan vijftienduizend doden vallen. De ongeregeldeheden in de opstandige provincie Atjeh in 2003 dwingt het Indonesische leger tot een nieuwe kijk op het gebied van troepentransport. Immers, het is

contractueel niet toegestaan om de Scorpion lichte tank en het gepantserde personeelsvoertuig Stormer in Atjeh in te zetten. Beide voertuigen zijn door de Britse regering geleverd, waarbij aan de Indonesiërs een harde eis in het verkoopcontract is gesteld. Beschreven is dat het slechts is toegestaan de voertuigen in te zetten om het Indonesische territorium en haar volk te verdedigen en niet voor interne offensieve operaties.

Opdracht

Op 14 juli 2003 geeft de opperbevelhebber van de landmacht opdracht aan het Indonesische bedrijf PT Pindad om een nieuwe *Armoured Personnel Carrier* (APC) te ontwikkelen. In de opdracht is beschreven dat deze nieuwkomer als functie het vervoeren van troepen zal krijgen. Om die reden volstaat een klein kaliberwapen ter bescherming van het personeel in het voertuig en de uitgestegen eigen troepen.

Tien dagen later is het concept voor een 4x4 APC gereed. Het nieuwe voertuig komt op het chassis van de Isuzu truck te staan en krijgt de aanduiding APR 1. APR staat voor *Angkut Personel Ringan* (Transport Personeel Licht). Begin 2004 gaan veertien APR 1 gepantserde personeelsvoertuigen voor testen en evaluatie naar Atjeh. Een vervolgorde voor nog eens 26 stuks komt na de tsunami in 2004 te vervallen.

PT Pindad continueert het ontwikkelingprogramma en komt in 2005 met de *Angkut Personel Sedang* (APS) 1 (Transport Personeel Medium). Dit 6x6 prototype is gebaseerd op het truckchassis van de Perkasa van PT Texmaco. Het voertuig komt echter niet door de selectiefase voor productie. Het Indonesische leger geeft PT Pindad na de opgedane ervaring bij de ontwikkeling van de APS 1 (en 2) het startsein voor de ontwikkeling van de volgende generatie gepantserde voertuigen.

APS 3

Het Indonesische publiek maakt op 5 oktober 2008, tijdens een parade van het Indonesische leger, voor het eerst kennis met de APS 3 Anoa. Het naar de Indonesische inheemse dwergbuffel vernoemde voertuig staat ook te boek als Panzer (Panser) 6x6 Pindad of APS 3-V1, waarbij de V staat voor Variasi (Variant).

Door de wereldwijde financiële crisis rollen er in de periode van 2008 tot 2010 slechts 93 van de oorspronkelijk 150 bestelde voertuigen de fabriekshal uit. Recente informatie van PT Pindad geeft aan dat tot eind 2014 een totaal aantal van 236 voertuigen in verschillende varianten zijn geleverd. Hierbij gaat het om een ambulanceversie, commandopost, berging, vracht, mortierdrager en een vuursteunvoertuig, waarbij van de laatste twee slechts het prototype is gebouwd.

In tegenstelling tot de APS 1 en 2, die gebaseerd zijn op een truckchassis, heeft de Anoa 3 een totaal nieuw ontworpen 6x6 onderstel met een torsiestaaf

De ambulanceversie van de APS 3 Anoa.

veersysteem. Het voertuig is zes meter lang en 2,5 meter breed. De hoogte van de romp bedraagt 2,17 meter, terwijl de totale hoogte van de APS 3 op 2,5 meter uitkomt. Het voertuig heeft een leeggewicht van elf ton en kan drieduizend kilo aan belading meevoeren. De aandrijving van het voertuig gebeurt door middel van een Renault MIDR 062045, zes cilinder in lijn, turbo aangedreven dieselmotor met een vermogen van 220 pk (164 kW). Deze krachtbron is gekoppeld aan een ZF S6-680 automatische transmissie met zes versnellingen voor- en een achteruit. Hiermee haalt het voertuig een maximumsnelheid van 92 km/u op de verharde weg. De afvoer van uitlaatgassen gebeurt door een opvallend grote uitlaat rechts bovenop het dak van het voertuig.

Met tweehonderd liter brandstof aan boord heeft de APS 3 een actieradius van zeshonderd kilometer. De banden zijn van het *run-flat* type. Dit type band is voorzien van een rubberring die voorkomt dat het voertuig met een kapotte band op de velg gaat rijden. De APS 3 heeft een bodemvrijheid van 0,4

De APS 3 Anoa berging.

De geopende linker deur geeft toegang tot de plaats van de voertuigcommandant.

Hoewel de APS 3 Anoa een bootvorm heeft, is het voertuig niet amfibisch.

meter en een opstap van 0,6 meter. Het voertuig is in staat 1,5 meter te overschrijden. De standaard van de productielijn geleverde Anoa is, anders dan de bootvorm doet vermoeden, niet amfibisch. Een ander verschil met de APS 1 en 2 is de monocoque romp van de Anoa 3, die grote overeenkomsten vertoont met de Franse VAB (6x6) van Renault Trucks Defense. Bij deze constructietechniek vormt de buitenhuid, zonder overige inwendige versterkingen, de dragende constructie. De romp van de Anoa is gemaakt van pantserstaal en heeft een STANAG 4569 level 3 bescherming. Dit houdt in dat de romp bescherming biedt tegen de uitwerking van 7,62 millimeter pantserdoorborende munitie. De Anoa heeft twee ruiten in front die te beschermen zijn met een gepantserde plaat. De commandant zit links voorin het voertuig met de chauffeur rechts van hem. De boordschutter bevindt zich achter de voertuigcommandant. De motor is achter de chauffeur geplaatst. De commandant en de chauffeur hebben ieder een zijdeur met een ruit en een luik boven zich. Aan beide zijden zijn vier kleine ruitjes gemonteerd met een schietpoort eronder. Alle ruiten zijn voorzien van gepantserd glas. Aan de achterzijde van het voertuig geeft een dubbele deur, die beiden zijn voorzien van een klein ruitje en een schietpoort, toegang tot het manschappencompartiment dat plaats biedt aan tien personen. In het dak zijn twee luiken aangebracht.

Aan de achterzijde van het voertuig geeft een dubbele deur toegang tot het manschappencompartiment

Bewapening

De basisuitvoering van de APS 3 Anoa is voorzien van een manueel bediend affuit, bewapend met een 12,7 millimeter (.50) machinegeweer met een munitievoorraad van 500 patronen. PT Pindad fabriceert voor lokaal gebruik de 12,7 millimeter Pindad Senapan Mesin Berat (zwaar machinegeweer) *Quick Change Barrel* (SMB-QCB). Dit is een licentieproductie van het 12,7 millimeter CIS50 machinegeweer van de firma ST Kinetics uit Singapore. Een lichter machinegeweer of een automatische granaatwerper is optioneel. Aan beide zijden van de romp zijn drie 66 millimeter rookgranaatwerpers geplaatst. Aan de rechter achterzijde is een extra affuit voor een 7,62 millimeter SPM 2 *General Purpose Machine Gun* (GPMG) te monteren. De SPM 2 is een Pindad licentieproductie van het 7,62 millimeter MAG (*Mitrailleuse A Gaz*) machinegeweer van het Belgische bedrijf Fabrique Nationale (FN).

Prototypes

In 2012 start de bouw van een prototype APS 3 Fire Support Vehicle (FSV) vuursteunvoertuig met een CSE-90 toren van het Belgische CMI Defence. Deze tweepersoons toren heeft een STANAG 4569 level 1 bescherming tegen 7,62 millimeter munitie, die te verhogen is door het aanbrengen van zogenoemde *add-on* bepantsering. Het FSV is bewapend met een 90 millimeter Cockerill Mk3 *low pressure* kanon en is voorzien van warmtebeeldapparatuur en een laserafstandmeter. Het APS 3 FSV voldoet echter niet aan de eisen van het Indonesische leger en komt niet door de selectiefase voor productie. Een ander prototype betreft de in 2010 gepresenteerde Anoa 2, ook wel APS 3-V2 genoemd. In tegenstelling tot alle andere types Anoa is dit voertuig wel amfibisch, waarbij twee *water jets* het voertuig in het water voortbewegen. De Anoa 2 heeft een *Remote Weapon Station* (RWS) dat onder pantser is te bedienen. Op het RWS is een verscheidenheid aan wapens te monteren, waaronder de 7,62 millimeter SPM 2

Het manschappencompartiment van de APS 3 Anoa biedt plaats aan tien personen.

GPMG, een 12,7 millimeter SMB-QCB of een automatische granaatwerper. In tegenstelling tot de APS 3 heeft de APS 3-V2 een achterklep met rechts hierin een deur. In de achterklep zijn twee kleine ruitjes met daaronder twee schietgaten aangebracht. Voor zover bekend zijn er geen orders voor de Anoa 2 gekomen en ook dit prototype is niet in productie genomen.

Exportversie

Indonesië heeft de Anoa ook beschikbaar voor de exportmarkt. In augustus 2011 heeft Maleisië de laatste van 32 Anoa voertuigen ontvangen waarvan er dertig zijn ingezet bij het Malaysia Battalion (MALBAT) in Libanon. De Maleisische variant heeft de aanduiding Rimau (Tijger). In september 2011 heeft Brunei vijftien voertuigen besteld met een optie op nog eens twintig. Ook Oman, Nepal en Irak hebben aangegeven geïnteresseerd te zijn in de Anoa, terwijl Bangladesh de aanschaf van de Anoa voor VN-missies zou overwegen. Toch heeft de belangstelling medio 2015 nog niet geleid tot orders. Indonesië zelf heeft 46 VAB (4x4) gepantserde personeelsvoertuigen in dienst waarvan er tot voor kort een aantal zijn ingezet bij het United Nations Interim Force in Lebanon (UNIFIL)-detachement. Deze voertuigen zijn inmiddels vervangen door de Anoa.

Badak

Omdat het APS 3 FSV niet aan de eisen van het Indonesische leger voldoet, komt om die reden PT Pindad met een nieuw ontwerp op basis van de Anoa. In november 2014 toont het bedrijf de Badak (6x6) *direct fire platform* tijdens de Indodefence wapenshow in Jakarta. De nieuwkomer is vernoemd naar de Javaanse neushoorn en is niet amfibisch. De Badak is net als het APS 3 FSV voorzien van een CMI Defence CSE 90LP tweepersoons toren, bewapend met het 90 millimeter Cockerill Mk3 *low*

pressure kanon. Coaxiaal aan het kanon is een 7,62 millimeter machinegeweer geplaatst. Daarbij beschikt de Badak ook nog over een 7,62 millimeter machinegeweer tegen luchtdoelen. Aan beide zijden van de toren zijn vier rookgranaatwerpers geplaatst. De driekoppige bemanning bestaat uit een commandant, een schutter en een chauffeur.

Het ontwerp van de Badak verschilt sterk met dat van het APS 3 FSV, onder meer omdat de motor van de rechterzijde naar linksvoor in het voertuig gegaan is. Ook de toren heeft een andere plaats gekregen en is in het midden geplaatst. Om de stabiliteit bij het afvuren van het kanon te verbeteren heeft de Badak een *double wishbone independent suspension* vering in plaats van de torsiestaafvering van het APS 3 FSV. De aandrijving van de Badak bestaat uit een 340 pk (250 kW) sterke Renault turbodieselmotor, die gekoppeld is aan een ZF 6HP502S automatische versnellingsbak. Het voertuig haalt op de verharde weg een maximale snelheid van 90 km/u. Het Indonesische leger voert testen uit met de Badak. Tot op heden zijn door PT Pindad nog geen orders bekend gemaakt.

Door: aoi b.d. R.A. van der Hoeven

foto's: archief MIDOB

De basisuitvoering van de APS 3 Anoa is voorzien van een manueel bediend affuit, dat onder meer te bewapenen is met een automatische granaatwerper.

De Badak is bewapend met het 90 millimeter Cockerill Mk3 *low* pressure kanon.

Militaire parade

In de landen van de voormalige Sovjet Unie staat de Tweede Wereldoorlog beter bekend als de Grote Patriottische Oorlog. Op 9 mei trekt ter gelegenheid van de zeventigste herdenking van deze oorlog een grote militaire parade over het Rode Plein in Moskou.

Zestienduizend militairen, 190 voertuigen en meer dan 140 vliegtuigen en helikopters gaan aan regeringsleiders en het toegestroomde publiek voorbij.

Moskou 2015

Voor de eerste keer sinds de jaren '70 introduceren de Russen een aantal compleet nieuwe wapensystemen die voorheen nog nooit publiekelijk getoond zijn. President

Poetin verklaart na afloop van de parade dat de testfases zo snel mogelijk tot een einde moeten komen, zodat de serieproductie van deze nieuwe voertuigen kan aanvangen.

T-14

De T-14 is de hoofdversie van een nieuwe reeks voertuigen, gebaseerd op het zware universele platform Armata. De T-14 Armata is een geheel nieuw ontwerp. De driekoppige bemanning die uit een commandant, een schutter en een chauffeur bestaat, zitten in een gepantserde module voorin het onderstel, terwijl de toren onbemand is. Een automatische laadinstallatie herlaadt het 125 millimeter kanon na ieder afgevuurd schot. De vijf horizontaal geplaatste kokers aan beide zijden van de toren zijn onderdeel van een *hard kill* actief beschermingssysteem dat inkomende antitankraketten onderschept. De T-14 is een stuk groter dan de huidige T-72, T-80 en T-90 tanks en komt qua afmetingen nu meer overeen met Westerse tanks zoals de Leopard 2A6, M1A2 Abrams en de Challenger 2.

De T-14 heeft aan beide zijden van de toren vijf horizontaal geplaatste kokers die onderdeel uitmaken van het hard kill actief beschermingssysteem dat inkomende antitankraketten onderschept.

BMP T-15

De BMP T-15 is de zware *Armoured Infantry Fighting Vehicle* (AIFV) uit de Armata reeks, die nu nog uit de T-14 en dit voertuig bestaat. De motor en aandrijving zijn in vergelijking met de T-14 voorin geplaatst waardoor er achterin het voertuig een compartiment is voor een infanteriesectie. De onbemande toren is van het type Epocha en beschikt over een 30 millimeter kanon, een coaxiaal geplaatst 7,62 millimeter machinegeweer en twee lanceerinstallaties met elk twee Kornet-EM raketten. De lasergeleide Kornet-EM kan een *High Explosive Anti Tank* (HEAT) of thermobarische kop, die te gebruiken is tegen verstevigde opstellingen. De raketten hebben respectievelijk een bereik van 8.000 en 10.000 meter. De driekoppige bemanning, die bestaat uit een commandant, een schutter en een chauffeur, zitten in het onderstel tussen de motor en het gedeelte waarop de Epocha toren is geplaatst. Tevens is de BMP T-15 uitgerust met een *hard kill* actief beschermingssysteem.

Kurganets-25 APC

De Kurganets-serie, gebaseerd op een universeel middelzwaar rupschassis, zal op termijn de verouderde BMP-1, -2 en -3 serie moeten gaan vervangen. De vraag werpt zich hierbij op of dat in de praktijk uiteindelijk ook zal gaan gebeuren, gezien de enorme aantallen. Tijdens de parade zijn er twee verschillende versies van het voertuig voorgesteld. De Kurganets-25 *Armoured Personnel Carrier* (APC) heeft een commandant, een schutter en een chauffeur als voertuigbemanning in het onderstel. Achterin het voertuig zijn acht infanteristen te vervoeren. De schutter kan vanuit het onderstel de toren met daarin een 12,7 millimeter machinegeweer bedienen. De Kurganets-25 APC is uitgerust met een *soft kill* actief beschermingssysteem. Met dit systeem is het mogelijk een inkomende antitankraket te storen of van zijn koers af te laten wijken. Het voertuig is tevens volledig amfibisch.

Kurganets-25 BMP

De Kurganets-25 BMP is de AIFV versie uit deze serie en beschikt over dezelfde Epoque toren als de BMP T-15. De Kurganets-25 BMP is uitgerust met zowel het *soft kill* als *hard kill* actief beschermingssysteem. De *soft kill*-elementen zijn gemonteerd op de toren, terwijl het *hard kill* systeem op het onderstel is geplaatst, dit zijn de horizontaal geplaatste kokers bovenop het dak van het onderstel in de buurt van de Epoque toren en voorop de neus van het voertuig. Beide versies hebben extra modulaire pantserblokken aan beide zijden van het onderstel.

Bumerang

De Bumerang is een geheel nieuw op wielen gebaseerd ontwerp. Het is de bedoeling dat de voertuigen uit de Bumerang-serie de BTR-70 en -80 series gaan vervangen. De op de parade getoonde versie is uitgerust met de Epoque toren, die ook op de BMP T-15 en de Kurganets-25 BMP voorkomt. In de toekomst zullen er waarschijnlijk meer versies in de Bumerang-serie verschijnen zoals bijvoorbeeld commandovoertuigen en medische varianten. De Bumerang kan naast de driekoppige voertuigbemanning nog negen infanteristen vervoeren. De Bumerang is tevens uitgerust met een boeggolfskeerplaat en twee water jets aan de achterzijde waardoor het voertuig zelfstandig waterhindernissen kan nemen en een V-gevormde onderzijde tegen bermbommen en mijnen. Het exemplaar tijdens de parade is niet uitgerust met een actief beschermingssysteem maar dit is wel optioneel.

2S35 Koalitsiya-SV

Het onderstel van de 2S35 is een geheel nieuw ontwerp waarbij de motor net zoals bij de voorganger, de 2S19M, achterin het voertuig geplaatst is. Qua vorm lijkt de toren van de 2S35 sterk op die van de 2S19M maar de nieuwe toren is een stuk groter en anders van vorm. Bovendien is bovenop de toren een door de commandant te bedienen *Remote Controlled Weapon Station (RCWS)* met 12,7 millimeter machinegeweer geplaatst. Het eerste prototype van de 2S35 is nog uitgerust met twee verticaal geplaatste 152 millimeter kanonnen, terwijl op de versie die aan de parade deelneemt nog slechts één 152 millimeter kanon geplaatst is. Naast conventionele kan dit kanon ook lasergeleide munitie verschieten.

Naast de T-14, BMP T-15, Kurganets-25 APC en BMP, Bumerang en de 2S35 Koalitsiya-SV, maken nog andere voertuigen een debuut bij de parade van dit jaar. Deze voertuigen zijn overigens al wel eerder waargenomen.

Kornet-D systeem op het VPK-233116 Tigr-M chassis

De Tigr en Tigr-M, die over een krachtigere motor beschikt, zijn te beschouwen als de Russische tegenhanger van de Amerikaanse Hummer. De antitankversie op het VPK-233116 Tigr-M chassis beschikt over twee aparte lanceerinstallaties met de aanduiding Kornet-D met elk vier Kornet-EM lasergeleide antitankkraketten.

BMD-4M

De BMD-4M van de luchtplandingsstroepen lijkt uiterlijk zeer veel op de BMD-4, maar toch zijn er een aantal verschillen. De BMD-4M heeft de nodige onderdelen van de BMP-3 van de pantserinfanterie zoals de ophanging, loopwielen en de motor. De BMD-4M heeft een aangepaste voorzijde in vergelijking met de BMD-4. De hoofdbewapening bestaat uit een 100 en 30 millimeter kanon.

BTR-MDM Rakushka-M

De BTR-MDM is een APC en bij de productie van dit voertuig is, net zoals bij de BMD-4M, gebruik van aantal onderdelen van de BMP-3. De Russische luchtplandingsstroepen gebruiken dit voertuig als vervanger van de BTR-D uit de jaren '70. De BTR-MDM heeft de beschikking over twee 7,62 millimeter machinegeweren. Dit voertuig zal tevens als basis gaan dienen voor toekomstige varianten.

Ural-63095 Typhoon-U

De Typhoon-U is qua concept zeer gelijk aan bijvoorbeeld de Bushmaster die bij de KL in gebruik is. Dit modulaire *Mine-Resistant Ambush Protected* (MRAP) voertuig is vooral geschikt voor zogenoemde *Low Intensity Conflicts* (LIC). Bij een dergelijk conflict dwingen militairen medewerking met het politieke regime van de strijdende partijen af en vormen bermbommen en hinderlagen de grootste bedreiging. De 'U' in de benaming slaat op de fabrikant Ural. De 24 ton wegende Typhoon-U heeft een 450 pk motor en haalt daarmee een snelheid van 105 kilometer per uur. Naast een driekoppige bemanning is het mogelijk om maximaal zestien infanteristen te vervoeren.

RS-24 Yars

De gigantische RS-24 Yars is een variant van de RS-12M-2 Topol-M die in de voorgaande jaren op de parades te zien is geweest. De nucleaire raket, die een dracht van 11.000 kilometer heeft, beschikt nu over drie zogenoemde *Multiple Independently Targetable Reentry Vehicles* (MIRV) van 400 kiloton. Hiermee kan de raket uiteindelijk drie verschillende doelen treffen. Het voertuig dat de RS-24 lanceert draagt de benaming 15U175M.

Materieel *bekeken*

Shelter monstername

Gezien de huidige Chemisch Biologisch Radiologisch en Nucleaire (CBRN)-dreiging is de behoefte ontstaan aan extra CBRN-verdedigingscapaciteit om nationale en internationale operaties te ondersteunen. De shelter monstername is een module op basis van een 20 feet (ft) container en is te transporteren op ieder platform dat daartoe ingericht is. De inzet van de shelter monstername gebeurt in het kader van de uitbreiding van de CBRN-verdedigingscapaciteit, in vermoedelijk door CBRN-middelen besmette gebieden. Om een besmetting in een gebied aan te tonen is monstername van lucht, grond of water noodzakelijk. De shelter monstername is zodanig ingericht dat het mogelijk is om monsters van alle CBRN dreigingen te verzamelen, verpakken en transportgereed te maken. On-site identificatie behoort niet tot de mogelijkheden van de shelter. De shelter monstername bestaat uit een *Electrical Power Distribution System* (EPDS), een airconditioningsysteem, ademluchtvoorziening, een weerstation, een koel- en

vriescombinatie en een schoon- en vuilwatertank. In de shelter is naast monstername- ook ontsmettingsuitrusting voorhanden. De shelter moet na aankomst op een locatie binnen dertig minuten operationeel inzetbaar zijn. De shelter monstername beschikt over een 220/230/400 Volts AC aansluiting voor walvoeding of generatorvoeding en een 24 Volts DC voertuigaansluiting als noodvoeding. De bediening van de shelter gebeurt nu nog door een monsternamegroep van zeven militairen. In de toekomst is het waarschijnlijk dat deze groep een uitbreiding krijgt van een ontsmettingsploeg van vier tot tien militairen. De beladen shelter monstername heeft een gewicht van 6.750 kilo. Iedere (inter)nationale militaire commandant heeft de mogelijkheid om de shelter monstername in te zetten. Dit kan overal ter wereld, met uitzondering van de arctische gebieden. Het CLAS heeft vier containers ter beschikking, belegd bij de DIM-pelotons van 101 en 414 CBRN Verdedigingscompagnie.